

Her er de lykkeligst i verden

Metoderapport

Bacheloroppgave
ved Senter for journalistikk,
Høgskolen i Bodø, våren 2010

Emnekode JO203U

Stian Johnsen
Kandidatnummer: 21

1. Beskrivende del

Oppgaven vår er laget som en serie på tre reportasjer, fordelt på hovedreportasjen «Her er de lykkeligst i verden» og to mindre saker. Reportasjeserien har jeg laget sammen med Kenneth Stensrud. Den er tenkt publisert i en riksdekkende avis eller et magasin, som for eksempel VG Helg eller Dagbladets Magasinet.

1.1. Idé og tema

Idéen til å lage reportasjer fra Costa Rica fikk vi da vi kom over en studie som hevder at costarikanere er verdens lykkeligste folkeslag. Studien er gjennomført av organisasjonen New Economics Foundation blant annet ved å spørre folk i alle verdens land om hvor lykkelige de føler seg.

I tillegg til at Costa Rica topper listen over landene med de lykkeligste innbyggerne, har også det lille mellomamerikanske landet et veldig miljøvennlig økologisk avtrykk og en svært høy forventet levealder sammenlignet med sine naboland. Alt dette gjorde at vi fattet interesse for dette relativt ressursvake fjelllandet, kanskje særlig siden vi som nordmenn bor i landet som er kjent for å være verdens beste å leve i. I tillegg så vi på den rent journalistiske utfordringen ved å reise til et fremmedspråklig og fremmedkulturelt land som veldig spennende og utfordrende.

Kenneth visste litt om landet fra før, siden hans far bor i Costa Rica store deler av året. Han snakker også spansk, så den språklige utfordringen ble mye større for mitt vedkommende. Samtidig har ingen av oss jobbet journalistisk i utlandet tidligere, og vi visste ikke stort om hvilke mennesker vi kom til å møte eller om vi i det hele tatt kom til å få det vi ønsket av det tre uker lange oppholdet vi planla i Costa Rica. Vi søkte heller ikke om økonomisk støtte til arbeidet med oppgaven, men tok likevel sjansen på å ta turen over Atlanteren.

1.2. Journalistisk metode(, sjangervalg og presentasjonsform)

Vi gjorde ikke veldig mye research før vi reiste til Costa Rica. Delvis fordi vi prioriterte andre ting, delvis fordi vi regnet med at vi kom til å finne det vi trengte når vi ankom hovedstaden San José. I ettertid ser jeg at dette også var uproblematisk fordi vi fant gode kilder som kunne fortelle oss mye om landets kultur og historie. Disse kildene skaffet vi gjennom en bekjent av Kenneth, som selv jobber som journalist i fjellandsbyen Ciudad Quesada, et stykke nord-øst for San José.

Vi jobbet lite med oppgaven før vi reiste fra Norge. Dette fordi hva vi kom til å trenge av stoff og kilder fra Norge ville avhenge av hva vi fant ut i Costa Rica. Vi fikk god tid til idémyldring

og planlegging av en skisse for oppgaven på flyturen fra Oslo, via Amsterdam og Atlanta, til San José. Som forventet ble også tre uker mer enn nok tid til å skaffe det vi trengte til å kunne skrive en reportasje. Det eneste vi aldri klarte å ordne var et intervju med en ekspert av typen forsker eller professor i Costa Rica. Selv om språklige barrierer må ta en del av skylden for dette, må vi her ta selvkritikk for litt dårlig tidsdisponering.

Kildene vi snakket med i Costa Rica, besøkte vi enten hjemme eller på jobb. Her følte de seg trygge, og telefonintervju var nesten utelukket, fordi det kunne ført til større vansker med språket enn når vi faktisk satte oss ned og snakket ansikt til ansikt med personene. Man får selvsagt også mye bedre bildemuligheter og mulighet til å observere disse menneskene ved å møte dem. Før intervjuene planla vi hva vi skulle snakke om ganske nøye. Jeg snakker som nevnt ikke spansk, og derfor ville dette være den enkleste måten for meg å få spurt om det jeg lurte på.

Når vi kom hjem til Norge fant vi ut at de beste intervjuobjektene for reportasjen var et par ekspertkilder som hadde forsket på dette med lykke, særlig norsk lykke, og som kunne hjelpe oss å forklare begrepet og hvordan den norske utviklingen har vært. Jeg søkte flittig på internett, og vi føler at vi endte opp med to gode kilder til reportasjen. Dessuten viste det seg at den ene forskeren vi snakket med, Ottar Hellevik, hadde skrevet en bok om norsk lykke som vi fikk god bruk for i arbeidet med oppgaven.

Internett var for øvrig også et av våre viktigste verktøy under arbeidsperioden. Vi brukte nettet blant annet til å skaffe informasjon, å finne- og holde kontakt med kilder og til idémyldring. Det meste av den skriftlige informasjonen vi har brukt for å skrive reportasjen er faktisk hentet på internett.

Når det gjelder samarbeidet mellom meg og Kenneth, vil jeg si at dette fungerte bedre enn vi hadde forventet. Selv om Kenneth måtte ta mye av «støyten» når vi var i Costa Rica, var vi flinke til å fordele arbeidet og å spørre hverandre til råds når vi lurte på noe. Selv om vi er to relativt ulike journalisttyper og personer, som ikke kjenner hverandre så godt fra før, kompletterer vi hverandre godt. Der jeg er en hurtigskrivende, norskspråklig dyktig og mer erfaren journalist, er Kenneth svært reisevant, en flink fotograf og mer strukturert. Dette gjorde også at vi til slutt leverte en oppgave hvor begge sterke sider kom til nytte.

1.3. Sjangervalg og presentasjonsform

Vi bestemte oss tidlig for å velge reportasje som sjanger for oppgaven vår, da denne sjangeren

passet best til vårt tema. Det var også sjangeren vi følte oss mest trygge på og vi følte i tillegg at muligheten for å ta gode bilder burde utnyttes i oppgaven. Vi så for oss en tabloid reportasje som viste den lykkelige siden av Costa Rica, akkompagnert av en «norsk» del som kunne vise oss forskjellene fra vårt eget hjemland og eventuelt være med på å tone ned en ukritisk ros til Costa Rica.

Jeg er fornøyd med mye av det vi har levert, men vi kunne helt klart ha komt bedre ut av reportasjeturen når det gjelder bildematerialet. Bildene er riktig nok pene, men vi hadde på forhånd sett for oss mer livlige bilder. I tillegg burde vi tatt bilder av barn, som kanskje er de beste av alle til å vise ekte lykke. Når det kommer til layouten på reportasjen, ble vi aldri helt enige om denne. Jeg mener at en mer luftig variant, som avviker litt fra «nyhetssak-standarden» hadde gitt det hele mer spenst og gjort leseopplevelsen litt bedre.

2. Reflekterende del – reportasjetur i utlandet

I høst startet jeg å idérodle litt rundt hva jeg kunne lage en bacheloroppgave om. Jeg hadde veldig lyst til å lage en TV-reportasje om lokaloppgjør og supportertilhørighet i sør- og mellomamerikansk. Jeg slo imidlertid ideen fra meg på grunn av bekymringen for økonomiske rammer og språkforskjell. Å komme skikkelig tett på et fremmedspråklig intervjuobjekt og å hente ut de virkelig gode sitatene fra vedkommende virket for meg omtrent umulig. Selv om man har tolk er det ikke sikkert denne personen skjønner hva du mener, og intervjuene kan i det hele tatt bli ganske overfladiske. Og hvor mye ville det egentlig kostet å ha en tolk med seg rundt i Sør- og Mellom-Amerika? Hva om jeg ikke fikk økonomisk støtte til turen og måtte betale alt med egen lomme? Konklusjonen min var at det ikke var verdt det for «bare» en bacheloroppgave.

Mens jeg fortsatte min egen lille idémyldring rundt hva jeg skulle skrive en bacheloroppgave om, kom min medelev Kenneth Stensrud med et forslag om at vi skulle reise til Costa Rica på reportasjetur. Faren hans hadde både hus og bil vi kunne disponere fritt hovedstaden San José, og Kenneth var godt kjent i Mellom-Amerika fra før. Etter et kjapt nettsøk fant vi den nevnte rapporten som ble bakgrunnen for vår interesse i dette vesle drømmelandet. Alle tidligere bekymringer om språk, penger og null erfaring med journalistisk arbeid i utlandet til tross; jeg var solgt.

2.1. Å jobbe langt hjemmefra

Vi startet vår lange ferd vestover like etter påske, uten å ane særlig om hva som ventet oss.

Turen gikk, foruten et par tilsynelatende uviktige avhør ved inn- og utreise til USA, ganske greit. Når vi ankom San José møtte vi vår første språkutfordring. Bagasjen vår hadde tatt kvelden i Atlanta, og det var ikke lett å gjøre seg forstått for damen i flyplassranken, selv for Kenneth.

Etter mye om og men fikk vi bagasjen levert på døren dagen etter, noen timer før innleveringsfrist for prosjektskissen til oppgaven vår. Vi hadde heldigvis internett i huset der vi holdt til. Internett er i disse dager et svært viktig verktøy, uansett hvor du er i verden. Det at vi stort sett hadde dekning overalt hvor vi jobbet gjorde det hele mye enklere.

Vi valgte å reise en del rundt de første dagene i Costa Rica, for å gjøre oss kjent med landet og folkene. Vi følte det viktig å lære oss om costarikanernes matvaner, interesser, leveste, infrastruktur og så videre for å få en bedre forståelse av folkene vi skulle intervju. Når man ikke har noe nettverk er det vanskeligere å komme i kontakt med folk, og man må få det beste ut av de kildene man får tak i. Da er forståelse viktig for å komme på bølgelengde med folk.

Som hjelp til å vurdere hvilke grep vi gjorde riktig/burde ha gjort og tips til en del utfordringer ved å jobbe journalistisk i utlandet, har jeg brukt boken «Dit pepper'n gror»¹ av Merete Lindstad og Øivind Fjeldstad. Forfatterne er frilansjournalister med omfattende erfaring fra reportasjereiser i Asia, Afrika og Latin-Amerika. Jeg har brukt boken både i forkant, underveis og ikke minst etter turen, og jeg har brukt den som et av utgangspunktene for min refleksjon rundt det å reise til utlandet for å jobbe med et journalistisk arbeid. Boken er riktig nok utgitt i 1994, men jeg ser likevel på den som en god guide for langveisfarende journalister, 16 år etter.

2.2. Språkbarrieren

Mot slutten av tiden i Costa Rica ønsket vi å intervju en professor eller forsker ved universitet i San José som hadde ekspertise innen området vi skulle skrive om. Det skulle vise seg å være lettere sagt enn gjort. Vi ringte tre forskjellige personer og fant en person som vi utvekslet et par e-poster med. Kenneth hentet fram all spansken han kunne, men å hente fram faguttrykk og i tillegg ha grammatikken på plass ble vanskelig. Kvinnen vi snakket med via e-post skjønnte aldri helt hva vi var ute etter, noe som resulterte i en ny ringerunde. Fem telefoner, og masse prøving og feiling med diverse spanske gloser, senere sto vi igjen på bar bakke. Jeg sto maktesløs tilbake og kunne ikke gjøre noe, verken til eller fra.

I Costa Rica gjorde vi intervjuer med tre kilder som ble brukt i den endelige reportasjen. To av

¹ Merete Lindstad/Øivind Fjeldstad, «Dit pepper'n gror» (1994).

disse intervjuene foregikk på spansk. Nå skal det sies at jeg begynte å forstå spansk grunnleggende i løpet av disse tre ukene, men jeg måtte likevel skrive ned de fleste spørsmålene jeg ønsket svar på på forhånd. Det hjalp heller ikke noe videre at intervjuene stort sett foregikk i et forrykende tempo. Følelsen av å sitte å høre på et intervjuobjekt uten å kunne skyte inn oppfølgingsspørsmål, rett å slett fordi jeg ikke forsto sammenhengen av hva vedkommende ytret, unner jeg ingen. Kenneth gjentok en gang i blant hva intervjuobjektene svarte, og jeg kunne stille nye spørsmål gjennom han. Dette førte imidlertid til at flyten i intervjuene forsvant litt, særlig under intervjuet med 104 år gamle Adilio Carmona Sibaja, som var noe ufokusert og hadde lett for å dra seg selv ut på villspor.

Det tredje intervjuet, med den amerikanske hotellbestyreren Christian Curry, gjorde jeg på egenhånd. Dette fløt rimelig greit, siden jeg er ganske stødig i engelsk. Kenneth snakker også bedre engelsk en spansk, og under oppholdet vårt i Tamarindo fikk vi en god og humoristisk tone med Christian. Likevel var det noe med det å aldri få snakke norsk under turen. Man er liksom så trygg på sitt eget språk. Det var frustrerende å gå med en følelse av at man ikke alltid fikk ut 100 % av potensialet i et intervju. Det norske språket kjenner vi etter hvert ut og inn. Mange ord er like og har kanskje bare en ørliten forskjell i uttale. Slik er det også på spansk og engelsk, noe som gjør faren for å misforstå enkelte ting ganske stor. Når det er sagt, føler jeg at vi har fått mye ut av intervjuobjekten. Dette løste vi blant annet ved å stille mange spørsmål og å ikke være redde for å spør om det samme om igjen det gangene vi, eller de, var usikre på hva som ble sagt. Jeg føler også at den endelige reportasjen gjenspeiler dette ganske godt, spesielt gjennom mange og varierte sitater.

2.3. Å finne kildene

Det at vi i ikke hadde noe særlig nettverk i Costa Rica gjorde oss til tider litt rådville. Hvor skulle man begynne for å få tak i en kilde, og hvordan fikk man tak i den man ville nå? Jeg har allerede nevnt noe av denne problematikken i eksempelet over (pkt. 2.1). En annen bekymring var at de i Costa Rica ikke har gateadresser. Dette gjorde det vanskeligere å møte folk når vi først hadde fått tak i dem. Det at vi disponerte bil under hele oppholdet i Costa Rica utgjorde en stor forskjell når det gjelder dette. Det å ikke ha en adresse i utgangspunktet, og i tillegg skulle bevege seg med buss og til beins, hadde gjort situasjonen mye vanskeligere.

Bilen ga oss også flere fordeler. Blant annet det å kunne reise hvor vi ville til en hver tid. Vi reiste frem og tilbake til den nevnte landsbyen Cuidad Quesada to ganger for å avtale og gjøre intervjuer. Etter den første uken i Costa Rica bestemte vi oss for å reise på en såkalt «road trip»

ut mot stillehavskysten. Vi hadde lite å tape på dette, og kunne samtidig oppleve hvordan Costa Rica var på havnivå og få slikket litt sol. Håpet var selvsagt å treffe noen lykkelige innbyggere som hadde spennende historier å fortelle. Det kunne fort ha blitt en bomtur, da Tamarindo stort sett besto av turister fra USA og Europa. Vi tilbringte mye tid på stranden og i den koselige, lille byen uten å helt finne det vi var ute etter – inntil det slo oss at vi hadde en spesiell historie rett utenfor hotelldøra vår.

Christian Curry reiste for få måneder fra Cleveland, USA til Tamarindo for å finne lykken. Han amerikanske drøm lå i det langt mindre og mer ressursvake landet i sør, og skal vi tro han har han «skutt gullfuglen». Vi fant han helt tilfeldig, og det at vi var såpass mobile og hadde relativt god tid i Costa Rica gjorde at vi fikk muligheten til dette. Tid er for øvrig noe som er viktig å ha på reportasjetur, i alle fall i Mellom-Amerika. Vi lærte fort at folk har et svært avslappet forhold til tid og fikk en følelse av hva som menes med uttrykket «mañana, mañana», eller «i morgen, i morgen» på norsk.

Det vi kan ta selvkritikk på ettertid, men som vi ikke føler at vi bommet på, er spørsmålet om hvorvidt man bør stole på kildene man treffer i utlandet. «Dit pepper'n gror» advarer mot å bruke kilder ukritisk: «En sjarmerende, språkmektig og velformulert drosjesjåfør med sterke meninger kan virke svært overbevisende og troverdig...I forhold til drosjesjåføren gjelder det samme som i forhold til andre kilder...hvilke grunner de kan ha for å uttale seg som de gjør, hva vet de egentlig, hvor representative er de...Ettersom du ikke har samme referanserammer som hjemme, er behovet for å sjekke dine kilder – og kryssjekke med andre, uavhengige kilder – enda større enn ellers»². Her kan det være lett å gå i fella, og vi kunne muligens vært mer forsiktige på dette punktet. Samtidig hadde vi gjennom journalisten som Kenneth kjente fått vite at kildene hun anbefalte var trygge, og hva Christian angår, oppfattet vi han som en oppegående type uten noen skummel agenda.

2.4. Økonomiske utfordringer

Som sagt tidligere bodde vi gratis og disponerte bil gratis i Costa Rica. Costa Rica er heller ikke verdens dyreste land å leve i, men det går likevel mer enn nok penger på en slik tur. Flybilletten kostet oss 6.000 kroner. Hadde vi måttet bo på hotell og brukt penger på transport, fortrinnsvis taxi, vil jeg tro at dette fort hadde kostet det samme. I tillegg skal man spise og drikke, noe som heller ikke er gratis. På toppen kommer alle småutgiftene, som internettleie, solkrem, myggspray og parkeringsavgift. Totalt sett blir dette en kostnad man må vurdere opp mot verdien av en

² Merete Lindstad/Øivind Fjeldstad, «Dit pepper'n gror» (1994), s. 49.

utenlandsreise tilfører en bacheloroppgave. I vårt tilfelle vurderte vi at det var verdt det selv om vi ikke søkte noen form for økonomisk støtte til turen.

Selv om Costa Rica er et relativt velstående land i mellomamerikansk målestokk, lever mange i fattigdom, og man må jobbe hardt for pengene. Dette gjør at enkelte personer kan finne på å prøve å utnytte to relativt uvitende norske studenter. Det var vanskelig å prute, folk prøvde seg med høye hotellpriser, og hver gang vi kom tilbake til bilen vår etter å ha parkert, sto det en mann og hevdet at han hadde passet på bilen vår mens vi var borte. Han skulle selvsagt også ha penger.

2.5. Kulturforskjeller og snublesteiner

Det er med andre ord mange feller å gå i på reportasjetur i utlandet. Jeg gikk i én stor en. En kveld vi var hjemme hos en costarisk familie på middagsbesøk, hadde vi parkert bilen rett utenfor huset. Det vi ikke tenkte over var at i bilen lå også mitt relativt dyre Nikon speilreflekskamera, til og med ganske synlig. Brått kom en av familiemedlemmene stormende ut til oss der vi lå og fordøyde et fortreffelig måltid i hver sin hengekøye. «Dere må komme med en gang. Det har vært innbrudd i bilen deres».

De fleste costarikanere er ærlige mennesker. Samtidig har costarika et stort problem: Innvandrere fra nabolandet Nicaragua strømmer året rundt til landet for å søke frihet og lykke. Disse kommer ulovlig inn til landet, og er derfor ikke knyttet under landets helse- og trygdeordninger. De har også vanskelig for å få seg jobb. Derfor stjeler de for å overleve, og kameraet mitt i en ubevoktet bil var slik sett en gavepakke.

Forklaringen på hvordan jeg kunne ha unngått dette, sier seg selv. Men hjemme i Norge er jeg ikke vant til at man ikke kan la et kamera ligge i en låst bil. Jeg låser ikke alltid bilen min en gang. Naivt? Kanskje. Men faktum er at forskjellen mellom Norge og mange andre, fattigere, land når det kommer til dette er stor. Dette var heller ikke organisert kriminalitet, sannsynligvis bare en liten Nicarugansk guttepjokk som så sitt snitt til å sikre seg matpenger den neste måneden. Sånn sett trengte han sikkert kameraet mer enn meg, men det var likevel veldig kjedelig. Heldigvis hadde Kenneth tatt de fleste bildene til da på turen. Vi var for øvrig flinke til å kle oss nøkternt og ikke å gå med mye verdisaker på oss. Som Lindstad/Fjeldstad skriver; «...som hvit, og sannsynligvis utstyrt med kamera, klær og kanskje smykker om lyser av penger lang vei, kan du enkelte steder være et fristende ransobjekt»³.

³ Merete Lindstad/Øivind Fjeldstad, «Dit pepper'n gror» (1994), s. 69.

Når det gjelder kulturforskjeller, bet vi oss også merke i noe annet der Norge skiller seg ut fra mange andre land. Folk i Costa Rica tok alltid i mot oss med åpne armer, var veldig hjelpelige og svært kjærlige og fysiske. En rak motsetning av den gjennomsnittlige stressede og kjølige nordmann. Dette bør journalister som jobber i utenlandet tenke over. Vi var ofte redde for å bli oppfattet som uhøflige. I verste fall kunne dette ført til at vi ikke kom inn på kildene våre slik vi ønsket. Det skal samtidig sies at vi løste denne problematikken ved å være mest mulig høflige tilbake og alltid å takke når vi fikk hjelp, mat og lignende.

Apropos mat; dette er et perfekt ynglested for bakterier. Det er lett å pådra seg diare og fordøyelsesproblemer på reise i utlandet, noe «Dit pepper'n gror» også advarer mot: «Unngå ukokt vann, isbiter og iskrem...Unngå lunsj- eller middagsbuffeter; halvvarm mat er yngleplasser for bakterier»⁴. Her var vi heldigvis ganske forsiktige, men jeg pådro meg likevel magetrøbbel som varte i 4-5 dagers tid, uten at det satte meg særlig tilbake rent jobbmessig. Men med litt mer tidspress kunne det blitt svært ugunstig.

2.6. Fristelsene

Når man reiser sliten fra påskesnø og kulde i dyre Norge til hvite strender, sol og billig øl i Costa Rica, er fristelsene mange – reportasjetur eller ei. Vi ønsket at turen skulle være en opplevelse på flere måter, noe som innebar at vi ville gjøre mer enn bare å jobbe. Da kan det være vanskelig å ta seg selv i nakken, være strukturert og flink og faktisk gjøre det som trengs for å kunne levere en god bacheloroppgave.

Etter å ha få ristet av oss det verste jet-laget etter et drøyt døgn's reise fra Oslo til San José, begynte vi så smått å jobbe litt den tredje dagen. Vi kunne skimte svømmebassenget gjennom vindusruten mens vi satt og skisserte planer for hvordan vi skulle få tak i interessante intervjuobjekter. Samtidig var det som om du kunne høre shoppingmuligheter, sandstrender og kald rope forlokkende på oss fra utsiden. Om det å rett og slett komme i gang, skriver Lindstad/Fjeldstad blant annet: «Selv om hotellets air-condition-anlegg er et behagelig alternativ hvis det er 40 grader ute, så er det virkeligheten ute i heten du er her for å oppleve og lage stoff om. Selv om det naturligvis ikke fins noen standardoppskrift på hvordan du best kommer i gang, kan det være verd å lytte til råd fra reisevante journalister. Ett av dem er å ikke ha for store forventninger om håndfaste resultater de første dagene. Gi deg tid til å gå rundt og suge inntrykk, uten å tenke på at det må resultere i stoff.»

⁴ Merete Lindstad/Øivind Fjeldstad, «Dit pepper'n gror» (1994), s. 66.

Vi bestemte oss for å gjøre et lurt grep. Resten av turen skulle vi jobbe i fem dager, reise på en kosetur i en uke, for så å jobbe igjen i fem dager. På den måten ville vi få ferie og jobb adskilt mye bedre. Selvsagt gikk det ikke helt som planlagt. Vi badet og solte oss mer enn nødvendig, men vi hadde tross alt tre uker til rådighet. På en tiden vi brukte på å gjøre «turist-ting» fikk vi også truffet mennesker, hørt historier og skaffet oss økt forståelse for hvordan costarikanere lever og tenker. Dessuten er jeg vant med et ganske høyt arbeidspress fra Norge. Jeg vil påstå at rent tidsmessig ville jeg kunne gjort unna bacheloroppgaven på 2-3 dager hjemme. Men at det var verdt det å reise til Costa Rica er jeg ikke i tvil om.

2.7. Oppsummering/konklusjon

Den journalistiske utfordringen ved å reise til Costa Rica for å lage en reportasje om hvorfor menneskene der er så lykkelige er ganske stor. Det vil jeg påstå også etter at vi nå har ferdigstilt reportasjen. Jeg er fornøyd med det produktet vi har levert, men vi kunne gjort ting bedre, og vi kunne ha gjort ting verre.

Et stikkord jeg vil gi til journalister som skal jobbe i et fremmed land så forskjellig fra Norge er 'fokus'. Man er nødt til å planlegge bra, og å gjøre det man har planlagt, spesielt hvis man jobber under tidspress, noe man ofte gjør. Om man ikke får til det man vil, kan man tross alt ikke skylde på andre enn seg selv. Jeg skal ikke påstå at vi møtte mye motgang under jobbingen med vår oppgave, men samtidig er det viktig å ikke gi seg når man har bestemt seg for noe. Får man et nei, prøver man igjen. Får man ikke tak i den kilden man ønsker, prøver man den neste. Ingenting er egentlig umulig i journalistikken.

Mye er overveldende når man kommer til et nytt land. For oss var de nevnte fristelsene mange, og det å unngå dem var vanskelig til tider. Costarikanere er svært bedagelige folk, noe som påvirket oss. Men i journalistikkens verden kan man ikke bare «ta det i morgen». Vi måtte være pågående og høflige samtidig. Vi måtte være strukturerte når vi egentlig var i feriemodus. Vi måtte gjøre alle intervjuer på andre språk enn vårt eget.

Vi kunne ha jobbet hardere, vært mer pågående og mer strukturerte. Men når jeg leser gjennom oppgaven vi har levert, føler jeg meg trygg på at vi fikk det vi ønsket av oppholdet i Costa Rica. Både når det gjelder kilder, gode historier og fakta. Og viktigst av alt: Vi har hatt en god opplevelse, og vi har lært mye - både som journalister og mennesker.

3. Kildeliste

3.1. Kilder i metoderapport

- Merete Lindstad/Øivind Fjeldstad, «Dit pepper'n gror» (1994)

3.2. Muntlige kilder

- Angela Ulibarri *, journalist

Tidspunkt: 15. april 2010, kl. 10:00

- Adilio Carmona Sibaja *, 104-åring

Tidspunkt: 15. april 2010, kl. 16:00

- Sinaí Carmona Quirós *, datter av Adilio C. Sibaja

Tidspunkt: 15. april 2010, kl. 16:00

- Christian Curry, daglig leder ved Chocolate Hotel

Tidspunkt: 23. april 2010, kl. 10:00

Telefon: (+00506) 26 53 13 11

E-post: chocolatehotel@yahoo.com

- Christina Calderón Bonilla, samfunnsforsker ved Universidad de Costa Rica

Tidspunkt: 27. april 2010, kl. 13:00

E-post: ccaldero@vinv.ucr.ac.cr

- Ottar Hellevik, samfunnsforsker ved Universitetet i Oslo

Tidspunkt: 20. mai 2010, kl. 14:00

Telefon: 22 85 42 65

E-post: ottar.hellevik@stv.uio.no

- Thomas Hansen, psykolog og forsker i NOVA

Tidspunkt: 21. mai 2010, kl. 12:00

Telefon: 22 54 12 41

E-post: thomas.hansen@nova.no

* Vi mangler kontaktinformasjon til disse personene. Dette kan eventuelt fåes hos Adriana

Pereira Badilla. E-post: apereira@pensiones.co.cr

3.3 Skriftlige kilder

- Ottar Hellevik, «*Jakten på den norske lykken*» (2008)

- Mavis Hiltunen Biesanz/Richard Biezanz/Karen Zubris Biesanz, «*The Ticos: Culture and social change in Costa Rica*» (1998)

- New Economics Foundation, «*Happy Planet Index*»
<http://www.happyplanetindex.org/explore/global/life-sat.html> &
<http://www.happyplanetindex.org/learn/download-report.html>

- Wikipedia, «*Costa Rica*»
http://en.wikipedia.org/wiki/Costa_Rica

- CIA, «*The World Factbook – Costa Rica*»
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cs.html>

- The Guardian, «*Costa Rica is the world's greenest, happiest country*»
<http://www.guardian.co.uk/environment/2009/jul/04/costa-rica-happy-planet-index>

- Human Development Reports, «*Costa Rica*»
http://hdrstats.undp.org/en/countries/data_sheets/cty_ds_CRI.html

- Human Development Reports, «*Norway*»
http://hdrstats.undp.org/en/countries/data_sheets/cty_ds_NOR.html

- La Nación, «*Vida de longevos de Nicoya inspira plan para envejecer mayor*»
<http://www.nacion.com/2010-05-16/AldeaGlobal/NotaPrincipal/AldeaGlobal2371015.aspx>